

Název : Účast AČR na likvidaci povodní velkého rozsahu

Autoři : **Doc. Ing. Josef Dvořák*, CSc., Ing. Josef Navrátil, CSc.,** VVŠ PV Vyškov

Úvod

Povodně a záplavy v létě roku 2002 byly způsobeny velmi silnými dešťovými srážkami na jihu a jihozápadě Čech. První vlna srážek 6. – 7. srpna zasáhla hlavně jižní Čechy. Nejvíce vody spadlo v jižní části Šumavy a Novohradských hor – 130 až 200 milimetrů. Druhá vlna srážek zasáhla nejen toto území, ale postupně celé Čechy ve dnech 11. až 12. srpna. Nejvydatněji přišlo v Krušných horách – místy 200 až 300 milimetrů, nejvíce bylo naměřeno na Cínovci a to 400 mm. V jižních Čechách spadlo převážně 130 – 190 mm. Vydatné srážky zasáhly plošně celé území povodí Vltavy včetně Berounky a Sázavy i povodí několika dalších řek. Výsledkem byly velké povodně na všech tocích zasaženého území.

První povodňová vlna zasáhla především jižní a západní Čechy. Tamější řeky postihla až „stoletá voda“. Povodí Malše nad vodním dílem Římov i větší, Pořešín dokonce odhadem „tisíciletá voda“. Při druhé vlně srážek hladiny řek v důsledku předchozí nasycenosti povodí a stále ještě kvůli plným korytům opět rychle stouply. To už byla hranice „padesáti- a stoleté vody“ překonána na většině českých toků. U řady řek zaznamenali hydrologové zatím historicky nejvyšší vodní stavy a průtoky. Pro srovnání je možno uvést, že 14. srpna ve 12 hodin dosáhla Vltava v Praze – Chuchli 785 cm a průtok již nebylo možno měřit (neboť měřicí stanice byla zničena) a byl proto odhadnut na 5 300 m³ za vteřinu. Přitom během roku činí průtok Vltavy Prahou v průměru 150 m³.s⁻¹. V srpnu pak hlavním městem obvykle protéká 50 m³.s⁻¹. Hydrologové odhadli dobu opakování takové povodně na 500 a více let.

Výše naznačené údaje ukazují, že na povodni postiženém území vznikla **krizová situace**, která si vyžádala nasazení všech dostupných složek Integrovaného záchranného systému, včetně sil a prostředků (SaP) AČR. Armádní složky působily jak při vlastní povodni - operace "Povodeň 2002", tak i při operaci „Obnova“.

---

* *Doc. Ing. Josef Dvořák, CSc., VVŠ PV Vyškov, tel. 973 452 474, e-mail dvorak@vvs-pv.cz
Ing. Josef Navrátil, CSc., VVŠ PV Vyškov, tel. 973 452 472, e-mail navratil@vvs-pv.cz*

Nasazení sil a prostředků AČR v průběhu povodní

K tomu je nezbytné uvést několik nejnútnejších informací o možnosti využití armády k uvedeným činnostem. Zajištění obrany České republiky před vnějším napadením a podíl na obraně aliance NATO je hlavním úkolem armády ČR. Avšak pravděpodobnost přímého napadení ČR se snížila a v nejbližších letech není zřejmě aktuální. Je však nutno řešit i otázky nevojenské obrany státu. Do popředí vystupují úkoly v mírových operacích, záchranných a humanitárních akcích, protiteroristických opatřeních a podobně.

K organizaci a provádění záchranných a likvidačních prací byl v České republice konstituován podle Usnesení vlády ČR č. 246 z 19. 5. 1993 **Integrovaný záchranný systém (IZS)**. Jeho působení bylo dále upřesněno **zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému ČR a o změně některých zákonů**. IZS ve smyslu tohoto zákona je koordinovaný postup jeho složek při přípravě na mimořádné události a při provádění záchranných a likvidačních prací. Základními složkami IZS jsou Hasičský záchranný sbor ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí teritoria, zdravotnická záchranná služba a Policie ČR. Mezi ostatními složkami IZS, které zasahují podle krizových či havarijních plánů **pouze na vyžádání**, jsou i vyčleněné SaP ozbrojených sil.

Možnost použití součástí AČR k plnění úkolů v rámci IZS je zakotvena i v **Zákonu o ozbrojených silách**. Podle § 14, odst. 1, písmeno c zákona č. 219/1999 Sb. smí být vojáků v činné službě použito při pohromách ohrožujících lidské životy nebo důležité hospodářské statky. Vojsko k plnění uvedených úkolů poskytuje tzv. **vojenskou záchrannou výpomoc**. Významnou úlohu při plánování a řízení vojenské záchranné výpomoci sehrávají i **síly územní obrany**.

Síly územní obrany jsou předurčeny k zabezpečování obrany a ochrany území republiky, k ochraně důležitých objektů, zabezpečování doplňování AČR, k řízení a poskytování vojenské záchranné výpomoci, k provádění součinnosti s orgány státní správy a k plnění dalších úkolů.

Hlavním prostředkem AČR při poskytování vojenské záchranné výpomoci jsou **záchranné a výcvikové základny (zvz)**, které přešly na základě rozkazu MO č. 37 z roku 1999 od 1. ledna 2000 z podřízenosti Hlavního úřadu CO ČR do přímé podřízenosti Velitelství sil územní obrany. Prvořadým úkolem zvz je provádění záchranných a likvidačních prací, které tvoří komplex specializovaných činností, jejichž cílem je poskytovat všestrannou pomoc obyvatelstvu především za krizových situací a vytvářet nezbytné podmínky pro jeho přežití. Základny jsou nasazovány v oblastech zasažených přírodními pohromami nebo technickými nehodami velkého rozsahu, případně v oblastech zasažených současnými prostředky ničení v období války. Tyto základny jsou dislokovány v posádkách RAKOVNÍK, KUTNÁ HORA, JINDŘICHŮV HRADEC, BUČOVICE a OLOMOUC (součástí je i záchranný prapor v HLUČÍNĚ). Dislokace základen v uvedených posádkách umožňuje plošné pokrytí celého území ČR v rámci stanovené působnosti. Úkoly pro jednotlivé základny byly stanoveny i s přihlédnutím na jejich rovnoměrné zatížení. Přitom se vycházelo jak z velikosti teritoria jejich působnosti, tak i z množství potenciálních zdrojů vzniku havárií a katastrof. Uvedeným opatřením dochází ke sjednocení úsilí všech složek AČR při poskytování vojenské výpomoci.

V následujícím přehledu o nasazení armády v průběhu povodní v r. 2002 jsou údaje zahrnující všechny složky armády včetně SaP zvz:

7. – 10. srpna 2002

Rozsáhlé povodně zasáhly jižní Čechy. V 39 městech Jihočeského kraje byl vyhlášen stav nebezpečí. Tisíce lidí bylo nutno evakuovat. V tomto období armáda postupně nasazovala SaP na

základě operativních dohod velitelů jednotlivých útvarů se starosty a přednosty zasažených obcí, měst a okresů.

11. srpna 2002

Ve 22.00 hodin vydává NGŠ AČR nařízení velitelům operačních stupňů o uvedení vojsk do vyššího stupně připravenosti. Na GŠ AČR začíná pracovat operační středisko a na operačních velitelstvích operační skupiny. Do prostoru jižních Čech se přesunují další jednotky AČR. **Nasazeno bylo 465 vojáků a 62 ks techniky** (Uváděné počty zahrnují pouze centrálně řízené SaP AČR. Nejsou zde započteny SaP, které vyčlenili velitelé jednotlivých útvarů na žádost orgánů státní správy a místní samosprávy v postižených oblastech).

12. srpna 2002

Nejpoměrnější nasazení SaP AČR bylo v postižených oblastech Jihočeského a Západočeského kraje. V Praze bylo nasazeno 150 vojáků k budování ochranných hrází. **Celkem bylo nasazeno 523 vojáků a 78 ks techniky.**

13. srpna 2002

Záplavy paralyzovaly téměř celé Čechy a 200 000 lidí bylo evakuováno. Stav nouze byl vyhlášen v 6 postižených krajích. Vláda na základě vývoje krizové situace rozhodla o povolání vojáků v činné službě pro plnění úkolů pořádkové a ochranné služby a pro plnění úkolů při živelních pohromách.

Armáda zahájila distribuci humanitární pomoci a zajistila logistickou podporu pro fungování sítě mobilního operátora využívané v rámci krizového řízení IZS. Dále byly vyslány SaP AČR do prostorů elektráren Kamýk a Štěchovice. Ženisté potopili loď s pískem v Kralupech nad Vltavou a soustředili mostní konstrukce v posádce Bechyně. **Nasazeno bylo 1 775 vojáků a 286 ks techniky.** V záloze bylo připraveno 2 751 vojáků a 412 ks techniky.

14. srpna 2002

Povodeň udeřila plnou silou v hlavním městě a byly zatopeny klíčové stanice metra. Povodňová vlna postupovala na sever, proto se těžiště nasazení AČR přemístilo do oblastí hlavního města a severních Čech. Vojenští psychologové pomáhali v evakuačních centrech a bylo zahájeno přemostování zničených mostů v postižených oblastech. **V akci bylo 1 957 vojáků a 349 ks techniky.** Zálohu tvořilo 4 788 vojáků a 546 ks techniky.

15. srpna 2002

Hladiny řek v jižních a západních Čechách a v Praze začaly klesat, severní Čechy se připravovaly na povodňovou vlnu. Došlo k problémům ve Spolaně Neratovice, kde musel likvidovat vzniklou havárii vrtulník Mi -17, zároveň zde byl proveden chemický průzkum. Vrtulníky dále zachraňovaly lidské životy v Zálezlicích a na Litoměřicku. Byly postaveny tři mosty AM-50 v lokalitě Malonty, Třeboň a rybník Svět. **Nasazeno bylo 3 877 vojáků a 515 ks techniky.** V záloze bylo 4 600 vojáků a 828 ks techniky.

16. srpna 2002

V Ústí nad Labem kulminovala hladina Labe, byly zahájeny práce na odstraňování následků povodní. Těžiště nasazení SaP AČR bylo přeneseno do severních Čech. Policii ČR posílilo 1 334 vojáků. MO ČR rozhodl o omezení výcviku v AČR a uvolněními SaP pomoci při likvidaci následků povodní. **Nasazeno bylo 4 330 vojáků a 704 ks techniky.** Zálohu tvořilo 3 526 vojáků a 919 ks techniky.

17. srpna 2002

Povodňová vlna opustila území ČR. Došlo k úniku chloru ve Spolaně Neratovice, kde byl nasazen speciální chemický odřad AČR k eliminaci vzniklého nebezpečí (142 osob). Byla realizována opatření k omezení výcviku v AČR. **Nasazeno bylo 4 731 vojáků a 895 ks techniky.** V záloze bylo 3 370 vojáků a 881 ks techniky.

18. srpna 2002

Bylo vydáno nařízení k operaci "Obnova", jejímž cílem bylo poskytnutí účinné pomoci SaP AČR při odstraňování následků povodní. Chemický odřad ve Spolaně byl posílen na 180 osob. AČR prováděla přeskupení nasazených SaP. Byla rozvinuta humanitární základna pro 70 dětí v prostoru Uhřetěvse. **Nasazeno bylo 4 742 vojáků a 863 ks techniky.** V záloze bylo připraveno 4 327 vojáků a 975 ks techniky.

19. srpna 2002

Hladičky řek klesaly a pokračovaly práce na odstraňování následků, škody se odhadují až na 90 miliard. AČR nasadila další SaP ze zálohy. Zvýšená pozornost byla věnována eliminaci nebezpečí úniku nebezpečných látek ze Spolany Neratovice. **Nasazeno bylo 6 406 vojáků a 1 106 ks techniky.** Zálohu tvořilo 5 466 vojáků a 1 143 ks techniky.

20. srpna 2002

V 08.00 hodin byla zahájena operace "Obnova" a řízení operace "Povodeň 2002" bylo předáno Velitelství sil územní obrany AČR. Na odstraňování následků povodní se podílelo také 69 příslušníků aktivních dobrovolných záloh. **Nasazeno bylo 4 256 vojáků a 458 ks techniky.** V záloze bylo připraveno 738 vojáků a 112 ks techniky. Rozmístění SaP pro operaci "Obnova" je uvedeno v tabulce. Tyto údaje byly platné ke dni zahájení operace, což pro jednotky plnící úkoly v místě nasazení byl 21. srpen.

Tab. 1 Přehled nasazených sil a prostředků v uvedených lokalitách

Kraj, okres	vojáci	technika
Písek	288	67
Strakonice	329	59
Prachatice	60	12
České Budějovice	261	43
Český Krumlov	198	30
Jindřichův Hradec	120	34
Tábor	245	28
Plzeňský kraj	144	12
PRAHA	929	92
Středočeský kraj	600	74
Ústecký kraj	532	55
Jihomoravský kraj	128	4
CELKEM	3834	510

Dlouhodobě se na likvidaci následků všech povodní, které postihly území státu podílely zejména SaP zvez. Provedeme-li z dostupných pramenů srovnání nasazené techniky v r. 1997- kdy to bylo 286 ks, r. 1998 – 104 ks a v r. 2002 – 411 ks vidíme, že poslední povodeň i z tohoto pohledu byla nejrozsáhlejší a nejničivější. Pro úplnost je možno dodat, že ještě dnes pracují příslušníci zvez na opravě zámku ve Veltrusích jako vládním úkolu.

Závěr

Zde je možno konstatovat, že z uvedeného stručného přehledu o vývoji povodňové situace na území Čech a podílu armády na záchranných a likvidačních pracích je zřejmé, že AČR stejně jako u předchozích velkých povodní, zde měla své nezastupitelné místo. Svědčí o tom zcela nepochybně i v předchozím uvedené údaje o počtech nasazených armádních sil a prostředků.

Literatura

- [1] *Statistické údaje velitelství sil územní obrany. Tábor : VSÚzO 2002.*
- [2] *Usnesení vlády ČR č. 246/1993, o zásadách Integrovaného záchranného systému.*
- [3] *Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů.*
- [4] *Zákon č. 219/1999 Sb., o ozbrojených silách AČR.*
- [5] *Rozkaz MO č. 37 z r. 1999.*
- [6] *Podkladové materiály pro seminář Povodně 2002 u NGŠ AČR.*
- [7] *Mladá fronta Dnes. 7. až 20. srpna 2002.*